

Aknay Tibor

Ruth könyve

Az asszony szelíden, mintha gyermeket babusgatna, simogatta végig szemével az öreg könyvszekrény faragott indáit. Majd sorra vette az íróasztalt, az oroszlánlábú komódot, végül a félig nyitott ruhásszekrényen ült el tekintete. Odament, kivett belőle egy fekete csipkeruhát, maga elé tartotta s a falitükör elé állva szemlélte az odaáti képet.

– Tetszik magának?

– Nem is tudom. Az jár a fejemben, amikor először volt rajtam. Hány éve is? Lassan már nem is emlékszem.

– Kedvesem, maga vagy fél emlékezni, vagy rémes a memóriája. Ezt viselte, amikor először felkértem.

– És én igent mondtam. És most is igent mondok.

Az utolsó szónál hátrafordult. Arcán könnyű remegés felhőzte a születő mosolyt. Kezét a férfi vállára tette.

– Táncolunk?

A férfi bólintott. Az asszony – kezében a fekete csipkeruhával – odasimult partneréhez, és megindultak, körös-körül a szobán, a bútorok, a képek, az emlékek között. Némán, mintha pantomimet játszanának. Aztán leálltak, a férfi az asztalhoz kísérte az asszonyt, kezét csókolt.

– Köszönöm a táncot, kedves Vilma.

– Öröömre szolgált, kedves Dezső.

– Maga igen jól táncol, kisasszony.

– Könnyű annak, akit jól vezetnek.

Az asszony szemében különös fény csillant.

– Mondja, Dezső! Maga mire emlékszik?

– Csak magára, Vilma. Akkor is, ha magamra emlékezem, először magát látom.

– Dezső, kedvesem! Nem akar megcsókolni?

– Megengedi, asszonyom?

Ezen mindketten nevettek. Az asszony fészket rakott magának a férfi karjából.

– Dezső, Dezső, maga nem változik.

– Erre a kis időre?

A jókedvük egy pillanat alatt semmivé lett.

– Jaj, Istenem! Rosszat mondtam volna? Ne haragudjon, elfelejtettem, hogy ma csak örülnünk szabad.

– Hagyja, kedves. Előbb vagy utóbb, valamelyikünk úgyis mondott volna valamit, ami visszahúzott volna bennünket. Nézze a barkákat a vázában. Egy hét

múlva itt a húsvét! Az utolsó szavakat félig kiáltva mondta, egyszerre ujjongott és zokogott.

– Hát nem érti? Nekünk most boldognak kell lennünk, ha belehalunk is!

Az asszony arca hirtelen évtizedeket fiatalodott.

– Tudja, Dezső, hogy maga nélkül nekem nincs is életem?

– Ezt most miért mondja?

– Mert magával megyek.

A férfi arcán lángot vetett az indulat. Látni lehetett, csak kevésen múlik, de nem emelte fel a hangját.

– Az nem lehet, Vilma. Magát nem fenyegeti semmi. Magának élnie kell, mert valakinek el kell majd mondania, mi történt.

– Hogy mi történt? Egy asszony követte az urát, mert egy test volt vele és egy lélek. Ez történt. De még van segítség. Szökjünk meg, Dezső! Rejtőzzünk el, mind-egy, hogy hová! A legkisebb odúba is követem.

– Hát nem érti, kedvesem? Amíg a németek itt vannak, csak a legrosszabbra számíthatok. Őket nem érdekli az én református hitem. Nekik én zsidó vagyok.

– Ezért kellene menekülnünk. Egy semleges követségre, a nunciatúrára, akár-hová.

– Nem tehetem. Ha megtenném, beismerném, hogy ők az erősebbek. Hogy ők győztek.

– De így biztosan meghal. Gondolja meg, egy akármilyen életben is benne van a remény, hogy egyszer jobb lesz. De ha eldobja az életét, nincs másík.

– Nem tud meggyőzni kedves. Azért halok meg, mert nem tehetek mást. Hát nem veszi észre? Ahol ezek megjelennek, ott a magamfajtanak előbb az egzisztenciáját veszik el, majd a becsületét, végül a pusztá életét. Nem akarok önként a vágóhídra menni.

Az asszony felállt. Karját a férfi vállára fonta.

– Nem akar vacsorázni?

A hirtelen váltás meglepte a férfit.

– Éjfélkor?

– Igen. Most kezdődik a nagyhét. Egy utolsó vacsorára hívom. Velem tart?

– Most mire gondol?

A férfi hangja fakó volt, mint a színevesztett remény. Az asszony felállt a székről, a vele szemközt, az ovális asztal túloldalán ülő férfi háta mögé ment. Kezét annak vállára téve gyöngéden, de határozottan masszírozni kezdte.

– Hogy mire gondolok? Kislány koromban, a birtokon történt. Piroska néném maga elé ültetett a lóra, és ügetni kezdett. Nagyon féltém, hogy ledob minket a ló, de ő csak kacagott, csak nevetett rajtam. Azt mondta, aminek meg kell történnie, az be is következik.

- Leestek?
- Nem. Viszont elszállt a félelmem.
- Jólesik a keze. Az érintése. Bár magammal vihetném!
- Kedvesem, együtt megyünk. Kéz a kézben.
- A háromszéki székely leány és a fehérvári zsidó fiú?
- Magának derogál az én keleti fajtám?

Az asszony már-már évődött, mintha hódítani akarna.

– És ha igen? Ha a maga őse nem vásárol az én őstőmtől viganónak való selymet a szentgyörgyi vásárban, talán pártában marad a nagyanyja, s maga meg sem születik. Ehhez mit szól?

– Maga mindig megnevettet, drága Dezső. Hogyan találkozhattak volna? A maga családja nem arról volt híres, hogy világutazó lett volna.

- No és a bolygó őszám? Talán éppen ott pihent egy székely leány vánkosán.
- És ette közben a málét, hajdinakásával?

A férfi úgy rákezdet nevetni, hogy testének rázkódásától csilingelni kezdtek az asztalon a poharak. Azután csend lett. Mindketten hallgattak. Az asszony a férfitől várta s szabadító szót, amaz az asszonytól. Nagy sokára a férfi szólalt meg elsőnek:

– Kedves Vilma, most gyászolunk vagy vigadunk? Az univerzum most itt van, bennünk és közöttünk. Mitől is félnénk?

– Igaza van, Dezső. Minden adósságunkat leróttuk, tartozásaink nincsenek. Szabadok vagyunk.

A szobában, ahol két ember készült az ismeretlennel való találkozásra, megállt az idő. Mintha a teremtés előtti állapot, az örök egyidejűség lett volna úrrá a sok milliárd éves, rendezett káoszon, amit történelemnek szokás nevezni. A Szent László-templom harangja hajnali misére hívott, a környékbeli gyárok felé sietős léptű emberek igyekeztek a reggeli műszakba. A világ haladt a maga útján.

Az asszony leszedte az asztalt, kiment a konyhába, elmosogatott. A férfi felállt a helyéről, s az ablakhoz lépve résnyire elhúzta a függönyt. Az éjszaka sötétje már kettéhasadt, könnyű párák igyekeztek a magasba.

- Miért áll az ablaknál? Megláthatják.
- Egy lélek sincs odakint.
- Kettő van idebent. Jöjjön, szükségem van magára. Mariska mikor jön?
- Úgy emlékszem, tízkor.

Az alkalmazottról szóló rövid párbeszéd visszazökkentette őket a valóságba.

- Dezső, maga nem fél?
- Félek. Életem összes eddigi félelme nem ér fel a mostanival. De azt is tudom, hogy nem fordulhatok vissza. Nem élhetem visszafelé a sorsomat.

– Maga fél, és ez nekem erőt ad. Nem különös az emberi élet? Mennyi, de mennyi cikcakkot, vargabetűt ír le, mint valami szeszélyes folyó, hogy azután önmagát feladva végre célba érjen.

– Ezzel azt akarja mondani, hogy élete célja, amiért majd hét évtizeden át küzdött, amiért szeretett, csalódott, kiábrándult és reménykedett, az lett volna, hogy eldobja értem ugyanezt az életet?

– Nem. Nekem ez az utat jelenti, a küzdelmet, ahogyan maga nevezte. És nem dobom el az életemet, hanem odaadom. Magáért, magamért, mindazokért, akiket szerettem és szeretek.

– Mint egy áldozatot?

– Ha annak nevezi, akkor úgy.

A férfi megölelte az asszonyt.

– Drága Vilma, én meg sem érdemlem magát.

Az asszony magához ölelte. Szemében még egyszer megcsillant valami a régi tűzből. Eszébe jutott az utolsó karácsony. Akkor is így ültek az asztalnál, mégis a reményről beszéltek, mégis a szabadulásról, hogy egyszer vége lesz, hogy karonfogva sétálhatnak a Duna-korzón, és nem lesz sem elsötétítés, sem légiriadó. Nem kell majd félniük senkitől és semmitől. Alig néhány hónap telt csak el azóta, és mostanra semmi sem maradt, ami a világhoz kötné őket.

Odakint világosodott. Az asszony a tükör előtt állva fésülködött. Szemközt, látzat világbéli arcmása szinte márvánnyá merevült. Közelebb hajolva látta a szaralábakat a szeme sarkában. Parányi könnycsepp indult az ornyerge felé.

– Most erősnek kell lenned, Vilma! Búcsúzzunk el egymástól!

Azzal letörölte pillanatnyi gyöngeségének jelét, és egy kevés barna púdert rakott az arcára. A férfi belépett a szobába.

– Kedvesem – a hangja inkább volt életre, mint halálra hívó.

Az asszony megfordult.

– Itt az idő?

A férfi bólintott.

– Emlékszik, Dezső? „Ne unszold, hogy elhagyjalak, hogy visszaforduljak tőled. Mert ahova te mégy, oda megyek, és ahol te megszállsz, ott szállok meg; néped az én népem, és Istened az én Istenem.”

– „Ahol te meghalsz, ott halok meg, ott temessenek el engem is. Úgy tegyen velem az Úr akármit, hogy csak a halál választ el engem tőled.”

Az asszony – mintha csak sétálni indulnának –, belefűzte karját a férfiéba. Egészen hozzábújt, lábai szinte nem is érintették a szőnyeget. A konyha falán szelíden hajladozott a szemközti fa árnyéka.

– Foghatom a kezét, Dezső?

A férfi elfordította a zománcos gáztűzhely csapjait, majd leült a felesége mellé. Az asszony ránézett, még mosolygott is egy kicsit.

– Isten vele, kedves. Azzal lehunyva szemét jelezte, többé nem akar a földi dolgokkal bíbelődni.

Mariska a háztartási alkalmazott valamivel tíz óra előtt nyitott be a lakásba. Alig hogy belépett, érezte a gáz tragédiát jelző, összetéveszthetetlen szagát.

– Nagyságos asszonyom, jaj, Istenem, nagyságos asszonyom!

A konyhaajtót feltépve rohant az ablakhoz, és szélesre tárta, és csak azután látta meg az ott levőket. A férfi félig lecsúszott a székről, szemüvege a kövön hevert. Az asszony feje a férfi vállán pihent.

A szomszéd által hívott orvos egy rendőrrel érkezett. Rendkívüli haláleset történt. Az öreg doktor megrendült a látványtól. Ismerte őket, előző nap még köszöntek is egymásnak. Most meg, vajon miért?

Leült a konyhaasztal egyik sarkához, hogy kitöltse a halotti bizonyítványt. A halál oka intoxicatio, világítógáz-mérgezés. Ideje 1944. április hó harmadika, reggel kilenc óra.

Közel s távol karvaly bombák sivítottak, fel-felüvöltöttek a szirénák. A mindenség készült összeomlani.

Bene Zoltán

Valami kegyelem

A kánikula feltartóztathatatlanul, egyik pillanatról a másikra érkezett, hirtelenségével meglepte az emberfalka szélén sodródó Dénest. A tenger felől enyhe szél hozott sós illatot, míg a hegyek irányából valami nehéz, fülledt, kellemetlen pára tolult a romváros fölé. A két légáramlat pontosan a márványlapokkal kirakott főutat szegélyező oszlopsor cikornyás oszlopfőinek magasságában feszült egymásnak, s azon nyomban ki is oltotta egyik a másikat, a két szag elegye pedig a tarkókra telepedett, enyhe nyomást gyakorolt a pihékkel borított lágy részekre, amitől kápráztak a szemek, és zúgtak, zsongtak a fülek. A minden átmenet nélkül kánikulába váltó melegtől a tömeg néhány pillanatra megtorpant, az ajkakat nehéz sóhajok hagyták el, itt-ott elfojtott nyögés, szitokszó, panasz szűrődött elő a fogak mögül. A pár másodpercnyi megrökönyödés után azonban a sokaság ott folytatta, ahol abbahagyta: körülfolyta a sértetlen és sérült oszlopokat, behatolt a düledékes és a rongáltak alig, legfeljebb patinásnak ható épületek falai közé, fényképezőgépek lencsái záródtak és nyitódtak, kézi videokamerák kijelzőin sokszorozódott a látvány. A tömerdek turista sapkában, kendőben és kalapban, rövidnadrágban és pólóban nyomakodott a tourist-guide-ok nyomában, akik ékes angolsággal, esetleg németiséggel magyarázták a város hajdani és jelenlegi jelentőségét, közben erősen gesztikuláltak a nyomaték kedvéért, és hosszú szüneteket tartottak gondosan artikulált mondataik között.

Dénes egykedvűen poroszkált a csoportja után, az idegenvezető szavai nem érdekelték, az összepállott emberi testek egyenesen taszították. Az örvendezéssel volt elfoglalva: végre el tudja képzelni, hogyan festett egy ókori város! Sőt, elképzelnie sem kell, magát tárja föl előtte a titok, hiszen Epheszoszra, amely itt hevert körülötte fenségesen és csodálnivalón, nem telepedett modernebb település, de legalábbis nem hagyott rajta nyomokat. Romosan ugyan, de úgy néz ki ma is, gondolta Dénes, mint a római uralom idején. Igaz, nincs már meg az Artemiszion, az Ókor egyik csodája a hét közül, mely egykor a város legnagyobb nevezetessége volt, és Dénesnek keserű íz tolult a szájába, ahogy eszébe ötlött, hogy, mint oly sok egyebet, ezt is a britek rabolták el: nagy műgonddal szétszedték, majd vigyázva hazaszállították, ahogy az Akropolisz szobrai vagy megannyi egyiptomi, mezopotámiai értéket. Szégyellte magát, amiért korábban évekig dolgozott a British Museumnak. Az Artemiszionnal ellentétben – pár száz méterrel maga előtt – láthatta a Celsus könyvtár impozáns homlokzatát, amint láthatta seregnyi szépséges épület, közkút, közlatrina, kórház, kapu, vallási és állami intézmény, fürdő és lakóház sziluettjét, sejthette a hajdani agorát, és az utcák, amelyeken tapodott, ezeréves kővel voltak kövezve – lélegzetelállító, sóhajtotta. Csak a tömeg zavarta, az óriás amőbaként terjeszkedő csorda. Ezért, még mielőtt a város belső tereire érkezett volna, letért a kövezett utcákról, hogy magányosan bóklásszon

kicsit – pár lépést követően gyanús skorpiókkal találkozott. Jobbnak látta visszatérni a fősodorba. Végül az egyik kisebb színház alagsorában keresett menedéket a hóguta és az emberáradat elől. Szerencséje volt, a boltívek alatt kivételesen nyugalomra lelt, egyetlen japán kamerabajnok, egy fia krákogó germán vagy affektáló angol sem zavarta. Hátát nekivetette a hűvös köveknek, behunyta a szemét, élvezte az árnyékot. Percekig állt így: csukott szemmel, moccanatlan, kissé talán öntudatlanul. Kellemes érzése támadt, amit azokkal a suta szavakkal fogalmazott meg magában, hogy „kívül kerültem a gépezeten”. Izzadságtól nedves pólója a hátára tapadt, s a pamut túloldaláról a kő hűvöse áradt belé. Aléltan, lassuló szívveréssel fogadta magába ezt az áramlást.

Valami vinnyogásszerű hang térítette magához. Kinyitotta a szemét, óvatos léptekkel elindult a hang irányába. Két boltívvel tőle balra meg is találta a forrását: fiatal, törekeny lány kuporgott egy ősi, fényesre kopott kövön. Dénes zavarba jött, mert a lány vállát zokogás rázta hevesen, és ő soha életében nem tudott mit kezdeni síró nővel. Különösen nem egy idegennel, idegen helyen, telítve azzal a fura benyomással, hogy talán az időn és az emberi nemén is kívül rekedve. Ahogyan két lépés távolból, csendben figyelte a rázkódó, zsenge vállakat, zavar mellett egy réges-régi, kellemetlen ismerőse, a megszólíthatatlanság szorongató, restelkedést gerjesztő érzése is ráköszönt. Valami arra ösztönözte, hogy teremtsen kapcsolatot a lánnyal, ám semmi esetre sem akart holmi ostoba klisével közelíteni hozzá, akár egy bugyuta aranyifjú vagy beképzelt macsó. Fecsegni sosem szeretett – még az úgynevezett rendes körülmények között sem. Mindig is viszolygott a leginkább *társalgás*-nak, *csevegés*-nek nevezett párbeszéd-imitáció üres semmitmondásától, emberhez méltatlan képmutatásától, irritáló felületességétől; a hamisítatlan, vérbeli dialógusokban, a valóságos beszélgetésekben hitt, amelyeket őszinte érdeklődés, figyelem, tartalom, gondolat és hitelesség hat át. Ám ilyet miként kezdeményezhetne ebben a helyzetben, miközben más, kevésbé bonyolult helyzetekben sem egyszerű? Dénes soha nem tartotta magát társasági embernek, mások pedig csevegésképtelensége miatt vagy szkeptikusan mogorvának vagy tudálékosnak, esetleg önteltnek hitték, s ezen vélekedésekkel ő tökéletesen tisztában volt, ami újabb gátat jelentett számára a társasági érintkezésben. A színház alagsorában mindezekén túl egy másik fortélyos félelem is erősítette benne a dühítő féket, a megszólíthatatlanságát. Attól tartott, ha most bármennyire is megértően, szívbéli kíváncsisággal és segítőkészen közeledik is a lányhoz, az óhatatlanul tolakodásnak fog hatni. Ha pedig valami tréfás felütéssel próbálkozik, a lány akár azt is hiheti, flörtölni akar. És Dénestől kevés dolog állt távolabb, mint a tolakodás, pláne a flörtölés. Még sosem flörtölt, sem ifjúkorában, sem később, s amikor vele próbáltak flörtölni, azonnal és pánikszerűen elmenekült. A flörtöléstől ugyanis nemcsak viszolygott, hanem valósággal undorodott, a fizikai rosszullét környékezte miatta. A flörtölés – Dénes radikális véleménye szerint – sosem szól egyébről, mint magáról a flörtölőről, mindekelőtt annak kóros önelégültségéről és beteges exhibicionizmusáról, másodsorban nem egyéb, mint egy hamis, állatias följajánkozás.

Itt tartott magában, magával, amikor a lány váratlanul megfordult, és a szó legszorosabb értelmében megrendítette Dénest. Először is azzal, ahogy lehengető természetességgel, magyarul így szólott hozzá:

– Nincs egy zsepije?

Másodszor pedig az arcával, amelyet megpillantva Dénesbe úgy hasított belé a felismerés, akár villám a mező közepén, magányosan álló terebélyes fába. Kis híján kicsúszott a száján a szó:

– Andrea...

Szerencsére még idejében elharapta. Az előtte ülő nő nem lehetett több huszonegy-huszonkét évesnél, Andrea ellenben akkoriban töltötte a negyvenkettőt, egy esztendővel volt fiatalabb Dénesnél. Az arc mégis mintha ugyanaz lett volna, jóllehet a száj fölött és a szemöldökben csillogó fém ijesztően idegenül hatott. De nem csupán az arc, a karcsú, légies termet, a tekintetben bujkáló érzékiség és intelligencia, a csípő sejtető íve és a keblek pólót feszítő halmái is Andreát idézték.

Dénes nem szólt semmit, kotorászott egy keveset a hátizsákjában, előhúzott, majd átnyújtott egy használatlan, bár gyűrött szalvétát.

– Ez is megteszi – vette el a lány, trombitálva kifújta az orrát.

– Köszönöm – mondta, azzal vissza akarta nyújtani a darab papírt, ám a mozdulat félúton megrekedt, a kéz lehanyatlott.

– Tiszta hülye vagyok.

Dénes arcán átsuhant egy halvány mosoly. A jelenet kísértetiesen emlékeztette Andreára, a hasonlóság több volt, mint meggyőző. Értetlenül, mégis felderülve vont a vállát.

– Nagyon szívesen. A homlokomra van írva, hogy magyar vagyok?

A lány csodálkozva nézett rá, aztán pár pillanat múlva zavarában a homloka középig vont a föl a szemöldökét, és csücsörített, mielőtt megszólalt.

– Tényleg! Ha mondja...

– Nyilván ösztönös reakció volt – vélekedett Dénes. – És szerencsés.

– Ha maga hisz a szerencséiben...

A lány fölállt, leporolta a fenekén a nadrágját. Combközépig érő rövidnadrágot viselt, Dénes futó pillantást vetett csillogó bőrére.

– Elnézést – dörögte és hátat fordított, hogy magára hagyja a lányt.

– Semmi baj... Ne menjen!

Dénes megtorpant, sarkon fordulván a lány kérlelő tekintetével találta magát szemközt.

– Egy útikönyvek megjelentetésével foglalkozó kiadó megbízásából vagyok itt – közölte Dénes. – Azért fizetnek, hogy két hónap alatt bejárjam Törökország egy jelentős részét. Azt, amelyik a nyugati középosztály szemében úti célnak tekinthető, a megbízóim szerint. Mindennek ellenére nem útikönyvet írok, az a turisztikai szakemberek dolga. Számomra a hangulatot szabták feladatul. Hangulatot kell festenem. Af-

féle útinaplót vezetek, amiből végül hosszabb-rövidebb részleteket átemelnek majd a bedekkerbe. Újszerű elképzelés, azt mondták. Én elhiszem nekik, elvégre két hónapig érdekes helyeken utazgathatok.

Dénes elhallgatott, a lány sem szólt egyetlen árva szót sem, újra leült, arcát a kezeibe temette.

– Ne haragudjon, fogalmam sincs, miért soroltam el mindezt magának. Természetes, hogy nem érdekli...

– Engem a pasim hozott ide, akivel két éve élek együtt – a lány fölemelte az arcát, egyenesen a vele szemben álló férfi szemébe nézett. – Pontosabban szólva inkább két éve harcolok azért, hogy valóban együtt éljünk, ne csak egy ágyban aludjunk, és egy lakás helyiségeit használjuk olykor felváltva, máskor meg egy időben. Két kurva hosszú éve kísérletezem azzal, hogy valami igazi, a lelkéből fakadó közlést csikarjak ki belőle, ne csak elkenéseket, elfojtásokat, féligazságokat, sejtetések, takargatásokat. Bizalmat, nyíltságot szeretnék, ami szerintem alapfeltétele egy igazi kapcsolatnak, de ő erre képtelen, mert, ahogy mondja, túl sokat csalódott már. Tudja, tizenegy évvel idősebb nálam, sok nője volt, felesége is, akitől elvált. Nem miattam. A nő lépett le. Azóta a gyerekükkel együtt Norvégiában él, sebész egy csiricsaré kórházban, Oslo kertvárosában. Szomorú történet... Nehéz egy apának, ha nem láthatja a gyerekét, én ezt belátom, megértem, elfogadom. Azt viszont fel sem fogja ez a pasi, hogy én egyszer sem csesztem át! Hogy nem bennem csalódott! És azzal, hogy ez nem böki ki a szemét, egy kalap alá vesz a többivel. Ez az, ami elviselhetetlen!

A lány zihálva elhallgatott. Újra kifújta az orrát, felállt és Dénesnek hátat fordítva, tompa hangon folytatta:

– Fél órája ezen a helyen kicsúszott a száján egy fél mondat, amivel határtalanul boldoggá tett. Nem kettőnkéről szóló, de őszinte kijelentést tett. Olyat, amivel a kezembe helyezte a lelkét, mint egy aprócska, törékeny énekesmadarat. Azáltal, amit mondott, beengedett a páncélja mögé, kitérta az ingét nekem, előttem... Érti, ugye? Nem rólam szólt, nem rólunk beszélt, kizárólag saját magáról, mégis határtalanul megörvendeztetett, mert közelebb engedett magához, mint bármikor ezelőtt. Spon-tán volt és bizalmas, már-már természetesen, mélyről fakadóan önfeledt... Sajnos, annyira megijedt ettől, hogy lélekszakadva elrohant... Olyan volt, mintha belém rú-gott, aztán jól megtaposott volna! Mikor úgy éreztem, végre itt az áttörés, végre egy-máséi lehetünk igazán, ő megrémül és iszkol a teljességünk, az összetartozásunk elől, végső soron tehát előlem! Megbénultam ettől, képtelen voltam utánamenni. Leültem erre a kőre, sírni. Aztán jött maga.

A lány ismét Dénes felé fordult, és már-már kihívóan kérdezte:

– Nos, mit mond erre?

Dénes megbabonázva nézte a nőt, attól tartott, nehezen találja a szavakat, mégis meglepően gyorsan, gördülékenyen válaszolt.

– Nézze... Én, azt hiszem, több mint tizenegy évvel vagyok idősebb magánál, kisszony. Nem szeretnék bölcs öregnek tűnni, csakhogy ez a történet, amit felvázolt, már az alapvető paramétereiben, hogy úgy fogalmazzak, sántít. Régebben egy generációnak tekinthettük az egy évtizeden belül születetteket, még korábban akár a nagyapa is lehetett generációtársa az unokájának, annyira lassan, jóformán észrevétlenül változott a társadalmi környezet, s annyira állandónak volt tekinthető a világfelfogás, a világhoz, az élethez való hozzáállás... Ezzel szemben manapság oly mértékben felgyorsultak a változások, olyan nehezen követhetővé váltak a folyamatok, az áramlások, a trendek, miközben észrevétlenül meg is sokszorozódtak az irányok és irányzatok, hogy talán nem tévedek nagyot, mikor kijelentem: napjainkban két-háromévente újabb és újabb generációk jönnek a világra. Éppen ezért ön és a *pasija* között minimum kettő, de inkább három-négygenerációnyi eltérés van! Ez pedig, véleményem szerint, korunkban és általánosságban már-már áthidalhatatlan szakadék ember és ember között. Önöknek kettejüknek nincsenek közös közösségi mondataik, teljesen másképpen forog az eszük kereke, mások a hívószavak, amelyekre megmozdul a lelkükben valami, nem azonos még a kollektív tudatalattijuk sem... Én úgy érzem, ez az igazi probléma a kapcsolatukban, ebből ered a nyitottság hiánya is, és ebből fakad az a bántó egyenlőtlenség, ami a viszonyukat jellemzi, egyben meghatározza. Ha ez a nemzedéki távolság nem volna, egyszer talán, amennyiben az egyéb szükséges feltételek, kvázi mellesleg, adottak lennének, a nyitottság, az őszinteség, a kitárulkozás korszaka is elérkezne. Így viszont sosem fog. Önök olyannyira idegenek egymásnak, minden bizonnyal elsősorban eme generációs eltérés miatt, amely mértékű idegenség lehetetlenné teszi a valódi bizalmat... Még az annál jóval kevesebb *egy húron pendülés*-t is... Azt ugyanakkor nem állítom, hogy ebben a szituációban nem lehetséges kivétel. Lehetséges, ha nem is gyakori. Mindaz, amit az imént elmondtam, *kizárólag* a Föld lakosságának 95-96%-ára, azaz a tömegemberekre érvényes. Az átlagnál intelligensebbek, ha ez az intelligencia műveltséggel párosul, játszva áthidalhatják akár még a generációs szakadékokat is, és jól, igaz módon elbeszélgethetnek egymással akkor is, ha évtizedek feszülnek a születési dátumaik között. Azért tehetik ezt, mert nem pusztán egy állandósult jelenben képesek létezni, de ki is tudnak mozdulni abból bármely irányba. Az effélék esetében a szerelem is kialakulhat és kölcsönössé válhat, dacára a látszólagos nemzedéki distanciának. Talán azért, mert az ilyen emberek alapjában véve külön generációnak tekinthetők, amennyiben nincsenek időbe, helyesebben jelenbe ágyazva, hanem képesek az időt mint folyamatot érzékelni. Mi több: történelemként, valósággá lett fikcióként! Az egyik legkomolyabb problémánk a harmadik évezredben éppen az, hogy az a mechanizmus, amely uralkodik a világunkban, s amit sok névvel illethetünk a globalizációtól a nyugati típusú demokráciák manipulatív hatalomgyakorlásán át a tömegkommunikáció diktatúrájáig, a lényeg, hogy ez a mechanizmus irtóhadjáratot folytat a magasrendű emberi intelligencia ellen, emellett minden le-

hetséges szinten és eszközzel bontja, bomlasztja, csonkítja, egy szóval egyszerűsíti a műveltséget. Ezáltal az emberiség oroszlánrészét egy időtlen és idétlen, véget nem érő jelenbe száműzi, értelmi és érzelmi síkon egyaránt primitivizálja. Közben fennen hirdeti az egyenlőséget, idejekorán belekódolja a fejekbe, holott teóriája eleve hamis alapokra épül, jogegyenlőségénél tovább ugyanis nem mehetnénk, de ő megy, mert minden téren, fáradhatatlanul harcol az elit ellen, hogy az emberiségből véglegesen és visszavonhatatlanul a zombik gondolattalan hordáit kreaálja...

A férfi megtorpant, kissé lihegett, majd miután egyetlenesebben tudta szedni a levegőt, bocsánatkérően széttárta a karjait.

– De túl messzire mentem – szabadkozott –, túlbonyolítom csak, ne haragudjon... A lényeg, hogy abból, amit elmondott, nyilvánvaló, hogy önök nem a kivételek közé tartoznak, ergo nem hidalhatják át a generációs Grand Canyont...

Kínosan hosszú szünetet tartott, mielőtt befejezte volna:

– Nem azért, mert tömegemberek, kérem, ne értsen félre!

Mirtill morcosan legyintett.

– Azt hiszem, maga nagyon is intelligens – tette még hozzá Dénes meggyőződéssel.

Megnyalta kiszáradt ajkait, elővette az ásványvizes palackot a hátizsákjából, meghúzta. Odanyújtotta a lánynak, aki ingerült elhárító mozdulatot tett.

– Nem Andreának hívják véletlenül? – kérdezte önkéntelenül.

A lány a fejét csóválta.

– Mirtill a nevem. Anyámat hívják Andreának.

Dénes úgy érezte, menten elájul. Minden smakkol, gondolta, minden illeszkedik!

– Szentmiklósi Andreának?

A lány szemei csodálkozásra kerekedtek.

– Honnan tudja?

– Egy évig éltünk együtt – hajtotta le a fejét a másik. – Húsz évvel ezelőtt.

– Akkor maga akár az apám is lehetne – jegyezte meg Mirtill; nehéz lett volna eldönteni, hogy kacéran-e vagy inkább évődve.

– Aligha – húzta el a száját Dénes.

Egy cáfolhatatlan bizonyosság tudatában lévő ember nyugalmával folytatta:

– Egy évig voltunk együtt, mint említettem. Utána Andrea elhagyott. Nem ez volt a természetellenes. Nem az, hogy elment. Annál inkább az az egy év, amit velem töltött...

Mintegy kívülről hallotta a saját hangját, s ettől olyan érzése támadt, mintha nem is ő beszélt volna. Úgy érezte, valamiféle természetfeletti hatalom nyilatkozik meg általa – talán ezért hitt el minden egyes szót saját magának. Végtere is olyan logikus, olyan egyértelmű és félremagyarázhatatlan az egész... Szellő simított végig borostás arcán, s mintha reszketés suhant volna át a testén. Utána pár szemvillanásnyi időre határtalan

nyugalom szállta meg – ha meg kellett volna neveznie, minden bizonnyal a „harmónia” szót használta volna.

– Nem illettek össze? – a lány hangja zökkentette ki a kurtácska megnyugvásból.

– Én nem illetem hozzá – válaszolta elcsüggedve a férfi, s maga is meglepődött, még mindig mennyire világosan látja a helyzetet, holott már nem érzi a rajta felül álló erőt sehol, kiváltképpen nem a hangjában.

– Azt hiszem, értem – mondta a lány, majd kisvártatva hozzátette:

– Már ne haragudjon érte.

– Már túljutottam ezen – torzult vigyorba Dénes arca, holott ez csak abban a pillanatban történt meg, amikor kimondta. Éppen akkor jutott túl.

Mirtill kíváncsian fürkészte a férfit.

– Egyedül van?

– Többnyire – ismerte be Dénes. – Több mint hatmilliárd, lassan hétmilliárd ember él ezen a bolygón. Ezek közül számomra pár tucat létezik, akivel az élet nem önfeladás, és egyetlen egy olyan akad, akivel egyenesen kiteljesedés. És ez nem specifikusan az én esetem, ez általánosan igaz. Ebből fakad, hogy a nullához tendál az esélyünk arra, megtaláljuk azt az egyet. Én megtaláltam, de annak az egynek nem én vagyok az ő egyetlen. Van ilyen is, sajnos...

Mindketten hallgattak, fürkészték egymást, aztán Dénes azt javasolta:

– Jöjjön, keressük meg azt a férfit! A *pasiját*. És, ha nem haragszik meg egy tanácsért, ha megtaláltuk, adja ki az útját. Nincs értelme a kapcsolatuknak. Nem működik, nem is fog soha. Lehet, hogy maga most úgy érzi, szerelmes belé, de téved. És maga is tudja, ha végiggondolja, tudnia kell, hogy a *pasi* sem szerelmes magába, tetejében nem is hiszi, hogy az lenne, s nem is akar sem hinni, sem szerelemre lobbanni. A szerelem, a másik elől bezárkózva különben is lehetetlenség... Maguk ketten mindig is csak harcolni fognak, ameddig együtt maradnak, óhatatlanul, menthetetlenül. Marni, tépni egymást, a semmiért. Higgye el, kérem, nem ő az a bizonyos egyetlen a hétmilliárdból. De még arról sem lehetünk meggyőződve, hogy legalább egyike a pár tucatnak...

– Maga már csak tudja, mi? – Mirtill hangja ellenségesen csengett.

Dénes kereste a lány tekintetét. Meg akarta győzni. Valami érthetetlen felelősséget érzett ez iránt az esendő, megejtő, még barátságatlanságában is kedves lány iránt. Hosszan-hosszan néztek farkasszemet. Nem a férfi veszített.

– Ezt, meg ne haragudjon, ezt igen, ezt tudom. Biztosan – suttozta, azzal megfordult, elindult kifelé a boltívek alól. Mirtill a nyomában. Mondani akart valamit, odakiáltani egy szót, egy szitkot legalább, de nem találta a megfelelő hangszínt. Összeszorította a száját, loholt Dénes után.

Amint kiléptek a színház előtti térre, mindkettőjüket jószerivel letaglózta a forróság és a nehéz, áporodott, édeskés szag, amely olyan maradéktalanul kitöltötte

Epheszosz tereit, akár ibriket a sűrű, aranyló méz. S mintha nem csak ez, hanem valami más is megütötte volna őket, egy furcsa, szégyenkezéshez hasonló, meghatározhatatlan, mindenképpen fölöttébb kényelmetlen érzet. Szétáradt a tagjaikban, a véráramba kerülve eljutott az agyukba, s ettől egyszerre gyanakodva kezdtek nézni egymást. A lány arca egyszer csak minden átmenet vagy előjel nélkül otromba, becsmérő grimaszba torzult.

– Na, további jó mulatást, *apa* – vetette oda a férfinak, az utolsó szót goromba gúnnyal nyomva meg. És eltűnt a saját levében fortyogó, alakatlanul csordogáló tömegben.

Dénes földbe gyökerezett lábakkal bámult utána. Andrea, suhant át rajta ismét, fájdalmasan, miután elveszítette a szeme elől a nyúlánk, kecses, borzongatóan, bizsergetően nőies alakot. Mirtill sziluettje mindörökre, kivonhatatlanul föloldódott a gomolygó embermasszában. A férfi leereszkedett egy félbetört oszlop tövébe, a sarkaira ült, elnyílt szája körül egy szemtelen légy röpködött. Nem hessentgette el. Nem értette, mi történt az alagsorban. Mi gerjeszthette bennük a dialógust, a kitérülködésnek is beillő vallomásokat? Azt már önmagában megfejtethetetlennek találta, hogy éppen Andrea lányába botlik itt, Epheszoszban, a későbbi, kettejük között kialakult párbeszéd azonban még tovább cifrázta a történeteket, egészen a megmagyarázhatatlanig. Két vadidegen ember véletlenül találkozik egy ókori színház romjai közt, és nyomban, megokolhatatlanul és megfélemezhetően megnyílnak egymás előtt, a legszemélyesebb, legbensőbb érzéseiket osztva meg egymással – ez minimum megmagyarázhatatlan, de akár még a démoni jelzővel is illelhető lenne. Dénes megrázta a fejét. Csakis a színház boltívei okozhatták, villant át rajta. Hogy is mondta Mirtill a *pasijáról*? „Fél órája ezen a helyen kicsúszott a száján egy fél mondat, amivel határtalanul boldoggá tett” – ez is azt támasztja alá, hogy a hely szelleme az ok. Az kényszerítette ki Mirtill párból is az őszinte kitérülködést, s a hely szelleme miatt öntötték ki ők ketten is a lelküket egymás lábai elé. Dénes nem talált más magyarázatot, ugyanakkor fel sem foghatta, ez miként lehet magyarázat, értetlenségébe ugyanakkor valami kellemes mellékíz vegyült. Alkalmassint úgy érezte, ajándékot kapott. Elhessegette a szemtelen legyet, felemelkedett. Körülnézett. A romok és a turisták ügyet se vetettek rá. Ezúttal örült, hogy láthatatlan. Egész életében láthatatlan volt, de először történt meg vele, hogy ez nem zavarja. Észrevétlen, láthatatlan figura vagyok, gondolta, kívül rekedve a... Mindegy, kicsodán. Kívül rekedve. Nem önmagát rekesztve kívül, nem fölülre emelkedően, csak észrevétlenül. És kívül, ez fontos. Elmosolyodott. Visszaoldalgot a boltívek alá. A hátát újra nekivetette az egyik oszlopnak, a fülébe zümmögésként hatolt a sutyorgás. Ketten sugdolóztak pár méterre tőle, egy szavukat sem értette, mégis tudta, hogy bensőséges eszmecsere folyik közöttük. Újra elmosolyodott. Úgy érezte, ez valami nagyszerű dolog, amiképpen az is, hogy találkozhatott Mirtillel, s egy pillanatnyi megvilágosodás fényénél megérthette a haláláig a zsigereiben vele élő Andreát. Úgy érezte, ez valami kegyelem...